

MỘT SỐ GIẢI PHÁP NÂNG CAO HIỆU QUẢ GIẢNG DẠY TẠI CÁC TRUNG TÂM GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY

Bùi Thanh Hạnh

Khoa Quân sự, Trung tâm Giáo dục Quốc phòng An ninh trực thuộc Trường Cao đẳng Lào Cai

Tóm tắt: Bài viết phân tích vai trò, đặc điểm và những thách thức trong hoạt động giảng dạy tại các Trung tâm Giáo dục Quốc phòng và An ninh (GDQP-AN) hiện nay, đồng thời đề xuất một số giải pháp nâng cao hiệu quả giảng dạy nhằm đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục và đào tạo trong tình hình mới. Các giải pháp bao gồm: nâng cao chất lượng đội ngũ giảng viên; đổi mới phương pháp giảng dạy; tăng cường trang bị cơ sở vật chất – kỹ thuật; đẩy mạnh giáo dục ý thức quốc phòng toàn dân; và ứng dụng công nghệ thông tin vào giảng dạy. Bài viết có thể là tài liệu tham khảo hữu ích cho các cán bộ quản lý, giảng viên và nhà hoạch định chính sách trong lĩnh vực giáo dục quốc phòng – an ninh.

Từ khóa: Giáo dục quốc phòng – an ninh, trung tâm GDQP-AN, giảng dạy, đổi mới phương pháp, sinh viên.

SOME SOLUTIONS TO IMPROVE TEACHING EFFECTIVENESS AT NATIONAL DEFENSE AND SECURITY EDUCATION CENTERS IN THE CURRENT PERIOD

Bui Thanh Hanh

Faculty of Military Science, Center for National Defense and Security Education, Lao Cai College

Abstract: This article analyzes the roles, characteristics, and current challenges in teaching activities at National Defense and Security Education (NDSE) centers, and proposes several solutions to enhance teaching effectiveness in response to the demands of educational innovation in the current context. The proposed solutions include: improving the quality of teaching staff; innovating teaching methods; enhancing facilities and technical equipment; strengthening education on all-people national defense awareness; and applying information technology in teaching. This article may serve as a useful reference for administrators, lecturers, and policymakers in the field of national defense and security education.

Keywords: national defense and security education, NDSE centers, teaching, innovative methods, students.

Nhận bài: 14/04/2025

Phản biện: 10/05/2025

Duyệt đăng: 14/04/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Giáo dục quốc phòng và an ninh (GDQP-AN) là một bộ phận quan trọng không thể thiếu trong chương trình giáo dục toàn diện ở Việt Nam. Được quy định rõ trong Luật Giáo dục quốc phòng và an ninh năm 2013, đây là môn học bắt buộc đối với học sinh, sinh viên ở các cấp học và bậc học, nhằm trang bị cho thế hệ trẻ những kiến thức cơ bản về quốc phòng – an ninh, góp phần hình thành phẩm chất chính trị, đạo đức và ý thức công dân trong việc bảo vệ Tổ quốc xã hội chủ nghĩa.

Trong bối cảnh đất nước ta đang hội nhập sâu rộng với quốc tế, vừa tranh thủ thời cơ phát triển, vừa phải đối mặt với nhiều thách thức an ninh phi truyền thống như chiến tranh mạng, diễn biến hòa bình, “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa”... việc nâng cao hiệu quả giáo dục quốc phòng và an ninh càng trở nên cấp thiết. Đặc biệt, trong giai đoạn chuyển đổi số và đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo hiện nay, các yêu cầu về nội dung, phương pháp và hình thức tổ chức dạy học GDQP-AN cũng cần phải được điều chỉnh cho phù hợp với thực tiễn mới.

Các Trung tâm Giáo dục Quốc phòng và An ninh

được thành lập tại các vùng chiến lược, giữ vai trò nòng cốt trong việc tổ chức giảng dạy tập trung cho sinh viên của nhiều trường đại học, cao đẳng. Đây là mô hình đào tạo mang tính chất đặc thù, vừa có tính chất giáo dục – đào tạo, vừa gắn với rèn luyện kỹ năng quân sự, kỷ luật, tinh thần tập thể và ý thức tổ chức – điều mà các hình thức đào tạo khác khó có thể thay thế. Tuy nhiên, thực tế hiện nay cho thấy, hoạt động giảng dạy tại các trung tâm này vẫn còn tồn tại nhiều bất cập, như: chưa đồng đều về chất lượng giữa các trung tâm; cơ sở vật chất và trang thiết bị còn hạn chế; phương pháp giảng dạy chậm đổi mới; đội ngũ giảng viên còn thiếu về số lượng và năng lực sư phạm chưa đáp ứng yêu cầu; sinh viên còn tâm lý xem nhẹ môn học, chủ yếu học để “qua môn” chứ chưa thật sự nhận thức đầy đủ vai trò, giá trị của nội dung này.

Trước yêu cầu ngày càng cao của thực tiễn, việc tìm kiếm các giải pháp nâng cao chất lượng giảng dạy tại các Trung tâm GDQP-AN là một

vấn đề mang tính chiến lược, cần được nghiên cứu nghiêm túc và triển khai hiệu quả. Bài viết này nhằm phân tích toàn diện các vấn đề đặt ra trong hoạt động giảng dạy GDQP-AN hiện nay, từ đó đề xuất một số giải pháp khả thi, mang tính thực tiễn cao, góp phần nâng cao chất lượng và hiệu quả công tác giáo dục quốc phòng – an ninh trong hệ thống giáo dục quốc dân.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Cơ sở lý luận về giảng dạy giáo dục quốc phòng và an ninh

Giáo dục quốc phòng và an ninh (GDQP-AN) là một nội dung giáo dục toàn diện, nhằm hình thành và phát triển cho người học hệ thống kiến thức cơ bản về đường lối quốc phòng toàn dân, an ninh nhân dân của Đảng và Nhà nước, đồng thời rèn luyện kỹ năng, ý thức, trách nhiệm của công dân trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Theo Luật Giáo dục quốc phòng và an ninh năm 2013, đây là môn học bắt buộc trong chương trình đào tạo của học sinh, sinh viên nhằm nâng cao ý thức cảnh giác cách mạng, tinh thần yêu nước, lòng tự hào dân tộc và bản lĩnh chính trị vững vàng cho thế hệ trẻ. Việc tổ chức giảng dạy GDQP-AN hiện nay chủ yếu được thực hiện tại các Trung tâm Giáo dục Quốc phòng và An ninh – nơi được đầu tư về cơ sở vật chất, đội ngũ giảng viên, đồng thời có khả năng tổ chức đào tạo tập trung, kỷ luật như môi trường quân đội.

Các trung tâm không chỉ dừng lại ở việc truyền đạt kiến thức, mà còn góp phần hình thành ý thức tổ chức kỷ luật, rèn luyện tác phong quân đội, xây dựng tinh thần trách nhiệm, ý chí vượt khó và lòng trung thành với Tổ quốc cho sinh viên. Với mục tiêu giáo dục toàn diện cả về nhận thức và hành vi, việc giảng dạy GDQP-AN cần được tiếp cận theo hướng hiện đại, linh hoạt và sát thực tế. Trong đó, việc nâng cao chất lượng giảng dạy phụ thuộc chặt chẽ vào nhiều yếu tố như trình độ giảng viên, phương pháp giảng dạy, môi trường rèn luyện, cơ sở vật chất và đặc biệt là nhận thức, thái độ học tập của sinh viên.

Trong bối cảnh đất nước đẩy mạnh chuyển đổi số và hội nhập quốc tế, yêu cầu đặt ra đối với giáo dục quốc phòng – an ninh là không ngừng đổi mới nội dung, phương pháp giảng dạy, nâng cao tính thực tiễn, cập nhật các tình huống an ninh – quốc phòng mới, tăng cường ứng dụng công nghệ để hấp dẫn và hiệu quả hơn. Cơ sở lý luận của việc

đổi mới giảng dạy tại các Trung tâm GDQP-AN cần được đặt trên nền tảng của tư duy giáo dục hiện đại, kết hợp giữa lý luận và thực tiễn, giữa truyền thống và đổi mới, nhằm đáp ứng yêu cầu đào tạo nguồn nhân lực trẻ có bản lĩnh chính trị vững vàng, có kiến thức, kỹ năng và sẵn sàng tham gia bảo vệ chủ quyền, an ninh quốc gia trong mọi hoàn cảnh.

2.2. Một số giải pháp nâng cao hiệu quả giảng dạy tại các Trung tâm Giáo dục Quốc phòng và An ninh

Để nâng cao hiệu quả giảng dạy tại các Trung tâm Giáo dục Quốc phòng và An ninh (GDQP-AN) trong bối cảnh hiện nay, việc đề xuất và triển khai các giải pháp mang tính hệ thống, khoa học và phù hợp với thực tiễn là điều cần thiết. Các giải pháp cần hướng tới mục tiêu không chỉ nâng cao chất lượng truyền đạt kiến thức, mà còn rèn luyện phẩm chất, kỹ năng và thái độ đúng đắn cho sinh viên. Dưới đây là một số nhóm giải pháp trọng tâm:

2.2.1. Nâng cao chất lượng đội ngũ giảng viên

Giảng viên là nhân tố quyết định chất lượng giảng dạy tại các trung tâm GDQP-AN. Tuy nhiên, thực tế hiện nay cho thấy đội ngũ giảng viên ở nhiều trung tâm còn thiếu về số lượng và chưa đồng đều về chất lượng. Một số giảng viên có nền tảng chuyên môn quân sự tốt nhưng lại thiếu kỹ năng sư phạm hiện đại; ngược lại, một bộ phận giảng viên trẻ tuy năng động, tiếp cận tốt với công nghệ nhưng lại hạn chế kinh nghiệm thực tiễn quân sự. Vì vậy, giải pháp đầu tiên là cần tổ chức thường xuyên các lớp bồi dưỡng, tập huấn nâng cao trình độ chuyên môn, nghiệp vụ sư phạm cho đội ngũ giảng viên. Cần xây dựng chuẩn năng lực giảng viên GDQP-AN, bao gồm các tiêu chí về kiến thức quân sự - quốc phòng, kỹ năng sư phạm, năng lực công nghệ thông tin, và phẩm chất chính trị, đạo đức nghề nghiệp.

Bên cạnh đó, chính sách thu hút và đãi ngộ đối với giảng viên cũng cần được quan tâm đúng mức. Các trung tâm nên chủ động liên kết với các học viện quân sự, trường sĩ quan để mời giảng viên thỉnh giảng, tạo điều kiện cho giảng viên đi thực tế, giao lưu học thuật nhằm cập nhật tri thức mới và học hỏi kinh nghiệm giảng dạy.

2.2.2. Đổi mới phương pháp giảng dạy theo hướng phát huy năng lực người học

Phương pháp giảng dạy tại các trung tâm

GDQP-AN hiện nay vẫn còn thiên về truyền thụ kiến thức một chiều, nặng về lý thuyết, ít tương tác, chưa khai thác hết vai trò chủ động của người học. Điều này dễ dẫn đến sự nhàm chán, thụ động, đặc biệt với thế hệ sinh viên trẻ đang sống trong môi trường số, quen với các hình thức học tập đa phương tiện. Vì vậy, cần mạnh dạn đổi mới phương pháp giảng dạy theo hướng phát triển năng lực người học, lấy người học làm trung tâm.

Giảng viên cần vận dụng các kỹ thuật dạy học tích cực như: thảo luận nhóm, đóng vai, mô phỏng tình huống, học qua dự án (project-based learning), học thông qua trải nghiệm thực tế. Chẳng hạn, khi giảng về chiến thuật phòng thủ hay kỹ năng sơ cứu, có thể tổ chức các buổi thực hành mô phỏng bãi chiến trường, tạo tình huống giả định để sinh viên xử lý tình huống như thật. Việc kết hợp nhuần nhuyễn giữa lý thuyết và thực hành không chỉ giúp sinh viên ghi nhớ sâu kiến thức mà còn phát triển tư duy, kỹ năng ứng phó, phối hợp nhóm và xử lý vấn đề.

2.2.3. Tăng cường đầu tư và nâng cấp cơ sở vật chất, trang thiết bị phục vụ giảng dạy

Cơ sở vật chất là điều kiện đảm bảo tối thiểu cho chất lượng giảng dạy, đặc biệt với môn học mang tính thực hành cao như GDQP-AN. Tuy nhiên, nhiều trung tâm hiện nay vẫn còn gặp khó khăn về cơ sở hạ tầng: thao trường chật hẹp, sân bãi không đảm bảo an toàn, trang thiết bị huấn luyện cũ kỹ, thiếu đồng bộ. Do đó, việc đầu tư, nâng cấp cơ sở vật chất là yêu cầu cấp bách. Các trung tâm cần được đầu tư hệ thống phòng học đa năng, phòng thực hành chiến thuật với thiết bị mô phỏng, hệ thống trình chiếu hiện đại, kho vũ khí huấn luyện đủ chủng loại và an toàn.

Ngoài ra, các trung tâm có thể nghiên cứu xây dựng thư viện học liệu số, kho bài giảng điện tử, video mô phỏng chiến thuật... nhằm hỗ trợ sinh viên tự học, tự nghiên cứu. Cần chú trọng xây dựng thao trường tổng hợp với các điều kiện huấn luyện sát với thực tế chiến trường hiện đại.

2.2.4. Tăng cường giáo dục chính trị, tư tưởng, đạo đức và kỹ năng sống

Mục tiêu của giáo dục quốc phòng – an ninh không chỉ dừng lại ở việc truyền đạt kiến thức quân sự, mà quan trọng hơn là bồi dưỡng lòng yêu nước, ý thức bảo vệ Tổ quốc, tinh thần kỷ luật, đoàn kết và ý thức cộng đồng. Vì vậy, các trung

tâm cần lồng ghép các nội dung giáo dục chính trị, đạo đức, truyền thống quân đội nhân dân Việt Nam vào trong chương trình giảng dạy. Có thể tổ chức các buổi tọa đàm, nói chuyện truyền thống với sự tham gia của cựu chiến binh, chuyên gia quân sự hoặc các chuyến tham quan thực tế tại các đơn vị quân đội.

Đồng thời, nội dung giảng dạy cũng cần tích hợp các kỹ năng sống thiết yếu như kỹ năng làm việc nhóm, kỹ năng sinh tồn, sơ cấp cứu, kỹ năng tổ chức và lãnh đạo, qua các hoạt động trải nghiệm, trò chơi quân sự, thi thao tác đội hình đội ngũ... Những hoạt động này không chỉ giúp sinh viên hứng thú mà còn rèn luyện thái độ sống tích cực, tinh thần tập thể và khả năng thích ứng với môi trường kỷ luật cao.

2.2.5. Ứng dụng công nghệ thông tin và chuyển đổi số trong giảng dạy

Trong bối cảnh cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư đang diễn ra mạnh mẽ, việc ứng dụng công nghệ thông tin vào giảng dạy là xu hướng tất yếu. Các trung tâm GDQP-AN cần đẩy mạnh xây dựng hệ thống học tập trực tuyến, bài giảng điện tử, các ứng dụng AR/VR (thực tế ảo tăng cường) trong mô phỏng chiến thuật và huấn luyện thao tác kỹ thuật.

Bên cạnh đó, việc triển khai các nền tảng học tập số giúp sinh viên có thể ôn luyện, kiểm tra kiến thức mọi lúc, mọi nơi, góp phần giảm tải áp lực học tập tại chỗ và tăng cường hiệu quả tự học. Việc số hóa tài liệu học tập, bài kiểm tra, đánh giá cũng giúp nâng cao hiệu quả quản lý và minh bạch trong kiểm tra, thi cử. Tuy nhiên, để triển khai hiệu quả, cần đào tạo giảng viên sử dụng công nghệ, đồng thời có sự đầu tư đồng bộ về phần mềm, hạ tầng và nội dung số.

III. KẾT LUẬN

Giáo dục quốc phòng và an ninh là một nội dung đặc biệt quan trọng trong hệ thống giáo dục quốc dân, đóng vai trò then chốt trong việc hình thành nhân cách, bản lĩnh chính trị và ý thức trách nhiệm công dân cho sinh viên – thế hệ tương lai của đất nước. Trong bối cảnh hiện nay, khi thế giới và khu vực đang có nhiều biến động phức tạp về chính trị, an ninh và quốc phòng, cùng với sự phát triển mạnh mẽ của công nghệ và yêu cầu đổi mới giáo dục toàn diện, thì việc nâng cao hiệu quả giảng dạy tại các Trung tâm Giáo dục Quốc phòng và An ninh trở thành nhiệm vụ cấp thiết, có

ý nghĩa chiến lược lâu dài.

Bài viết đã đề xuất năm nhóm giải pháp mang tính hệ thống nhằm nâng cao hiệu quả giảng dạy tại các trung tâm GDQP-AN, bao gồm: nâng cao chất lượng đội ngũ giảng viên; đổi mới phương pháp giảng dạy theo hướng phát triển năng lực người học; đầu tư, nâng cấp cơ sở vật chất, thiết bị hiện đại; tăng cường giáo dục chính trị, tư tưởng và kỹ năng sống; cũng như ứng dụng mạnh mẽ công nghệ thông tin và chuyển đổi số vào quá trình đào tạo. Những giải pháp này nếu được triển khai đồng bộ, linh hoạt, có kiểm tra – đánh giá thường xuyên sẽ tạo ra chuyển biến thực chất trong hoạt động giảng dạy, giúp sinh viên không chỉ tiếp thu kiến thức mà còn hình thành ý thức trách nhiệm, tác phong kỷ luật và năng lực ứng

phó trong các tình huống quốc phòng – an ninh thực tế.

Trong thời gian tới, để đảm bảo tính bền vững và hiệu quả của các giải pháp, cần có sự phối hợp chặt chẽ giữa các cơ quan quản lý nhà nước, các cơ sở giáo dục đại học, các đơn vị quân đội và bản thân các trung tâm GDQP-AN. Đồng thời, cần đẩy mạnh công tác nghiên cứu, tổng kết mô hình hoạt động hiệu quả của một số trung tâm điển hình để nhân rộng và điều chỉnh cho phù hợp với từng vùng, miền. Trên nền tảng đó, giáo dục quốc phòng và an ninh sẽ thực sự phát huy được vai trò trong việc xây dựng thể hệ sinh viên Việt Nam có bản lĩnh chính trị vững vàng, sẵn sàng gánh vác sứ mệnh bảo vệ và phát triển đất nước trong thời đại mới.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Bộ Quốc phòng (2024), *Thông tư số 35/2024/TT-BQP hướng dẫn tổ chức và hoạt động của Trung tâm Giáo dục Quốc phòng và An ninh*, ngày 10 tháng 02 năm 2024.
- Trần Đức Cường (2021), “*Đổi mới phương pháp giảng dạy giáo dục quốc phòng – an ninh theo hướng phát triển năng lực người học*”, Tạp chí Giáo dục Quốc phòng và An ninh, số 27, tr. 45–51.
- Nguyễn Văn Thái (2022), “*Một số giải pháp nâng cao chất lượng giảng dạy GDQP-AN tại các trường đại học*”, Tạp chí Giáo dục Lý luận, số 327, tr. 72–76.
- Lê Thị Mai Hoa (2020), *Giáo dục quốc phòng và an ninh trong thời kỳ đổi mới giáo dục đại học*, Nxb Giáo dục Việt Nam, Hà Nội.